

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Nieuwe regels voor de internationale alimentatie

de Boer, T.M.

Published in:
Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
de Boer, T. M. (2011). Nieuwe regels voor de internationale alimentatie. Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht, 33(12), 356-363.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht, Nieuwe regels voor de internationale alimentatie

[Klik hier om het document te openen in een browser venster](#)

Vindplaats:	FJR 2011/121	Bijgewerkt tot:	15-12-2011
Auteur:	Th.M. de Boer ^[1]		

Nieuwe regels voor de internationale alimentatie

Samenvatting

Sinds 18 juni 2011 gelden twee nieuwe regelingen op het terrein van de internationale alimentatie: de Europese Alimentatieverordening en het Haags Protocol inzake het recht dat toepasselijk is op onderhoudsverplichtingen. Op het terrein van de internationale bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen wordt hiermee de EEX-Verordening vervangen, terwijl de aanwijzing van het toepasselijke recht niet langer bepaald wordt door de regels van het Haags Alimentatieverdrag 1973 maar door die van het Protocol.

1. Een bijzonder jaar

Het gaat hard met de ontwikkeling van het Europese IPR. Op 18 juni 2011 trad er alwéér een IPR-verordening in werking — ditmaal over internationale alimentatie^[2] — waarmee het totale aantal op twaalf komt.^[3] De Brusselse wetgevingsmachine dendert intussen voort en zelfs als we de plannen tot wijziging van bestaande verordeningen niet meetellen, kunnen we in de eerstkomende jaren nog zeker drie nieuwe Europese IPR-regelingen verwachten.^[4] Maar niet alleen in Brussel wordt hard gewerkt aan de optekening van IPR-regels, ook in Den Haag heeft men niet stilgezeten. In de afgelopen jaren heeft de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht enkele nieuwe IPR-verdragen tot stand gebracht, waarvan er in ieder geval één en waarschijnlijk twee van belang worden voor de Nederlandse rechtspraak. Beide verdragen betreffen de internationale alimentatie. Het ene gaat over de 'internationale inning van levensonderhoud', het andere over 'het recht dat van toepassing is op onderhoudsverplichtingen'.^[5] Dat beide regelingen niet in één verdrag zijn ondergebracht, vindt zijn verklaring in de verwachting dat het verdrag inzake de inning van levensonderhoud — dat ik hierna zal aanduiden als het (Haags) Alimentatieverdrag 2007 — nu ook aantrekkelijk zal zijn voor staten die op alimentatiekwesties hun eigen recht plegen toe te passen en dus niet geporteerd zijn voor een verdragsregeling die in concreto ook naar buitenlands recht kan verwijzen. Vandaar dat die regeling vorm heeft gekregen als een zelfstandige aanvulling op het Alimentatieverdrag 2007 en niet als 'verdrag' maar als 'protocol' wordt aangeduid. Het jaar 2011 zal de geschiedenis ingaan als het jaar waarin niet alleen de Alimentatieverordening toepasselijk werd, maar waarin ook het Protocol in werking trad voor 25 lidstaten.^[6] Een goede reden, dunkt mij, om de nieuwe regels wat nader te bekijken.

Ik zal mij daarbij beperken tot de verordening en het Protocol. Het Alimentatieverdrag 2007 laat ik in deze bijdrage buiten beschouwing, niet alleen omdat het verdrag op het moment waarop ik dit schrijf nog niet voor Nederland geldt, maar ook omdat het voornamelijk betrekking heeft op de samenwerking tussen nationale instanties die zich bezighouden met de inning van alimentatiegelden, zoals in Nederland het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen.^[7] Dat onderwerp — waarvoor ook de Alimentatieverordening een regeling bevat^[8] — wilde ik maar even laten rusten. Er valt al genoeg te zeggen over de andere onderwerpen die door de verordening en het Protocol bestreken worden: de internationale bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse beslissingen, respectievelijk het toepasselijke recht op alimentatie.

2. Samenloop van verdragen en verordeningen

Tot 18 juni 2011 werd de internationale alimentatie — vanuit Nederlands perspectief — beheerst door minstens zeven verschillende verdragen en een Europese verordening. De verdragen hebben betrekking op vier verschillende onderwerpen: de vraag naar de bevoegdheid van de Nederlandse rechter^[9], het toepasselijk recht^[10] de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse alimentatiebeslissingen^[11] en de inning van onderhoudsuitkeringen in het buitenland.^[12] De (Brussel I-)Verordening^[13] gaat niet specifiek over alimentatie, maar blijkens de speciale bevoegdheidsregel van art. 5 onder 2 valt dat onderwerp wel onder het materiële toepassingsgebied ervan, en dus ook onder de overige bevoegdheidsregels én de regels betreffende erkenning en tenuitvoerlegging.^[14] De nieuwe Alimentatieverordening is bedoeld ter vervanging van deze bepalingen, maar claimt bovendien voorrang op de genoemde verdragen in de verhouding tussen lidstaten die daarbij partij zijn (art. 69 lid 2), ook als het gaat om de vraag naar het toepasselijk recht en de inning van alimentatie. Dat betekent dus dat de Haagse (executie)verdragen, het Verdrag van Lugano en het VN-verdrag alleen nog moeten worden toegepast als bij de casus een verdragsluitende staat betrokken is die niet door de verordening wordt gebonden.^[15] Dat klinkt eenvoudiger dan het is. Om te beginnen: hoe verhouden de bevoegdheidsbepalingen van de verordening zich tot die van het Verdrag van Lugano? De verordening bevat een zogenaamde ‘terugtredebepaling’ (art. 69) ten gunste van verdragen waarbij een of meer lidstaten al partij waren toen de verordening werd vastgesteld. Voorts blijkt uit art. 4 lid 4 van de verordening dat het verdrag voorgaat als partijen de rechter van een verdragsland (geen lidstaat) hebben gekozen, tenzij het geschil een onderhoudsverplichting jegens een minderjarig betreft. Wat nu, als twee Noren, van wie er een in Nederland woont, de Noorse rechter hebben aangewezen om over een dergelijk geschil te oordelen en een van hen vraagt desondanks kinderalimentatie in een procedure voor de Nederlandse rechter? Volgens ‘Lugano’ (1988 of 2007) is zo’n forumkeuze geldig, volgens de verordening niet. Kan de wederpartij zich dan toch op het verdrag beroepen? Het antwoord ligt waarschijnlijk besloten in art. 1 van het 3^e Protocol bij het Verdrag van Lugano jo. art. 67 van het verdrag, waaruit valt op te maken dat, met betrekking tot bijzondere onderwerpen, de bepalingen betreffende bevoegdheid of erkenning die “vervat zijn of zullen worden in besluiten van de instellingen van de Europese Gemeenschappen” onverlet gelaten worden door het verdrag. Ik leid hieruit af dat de Alimentatieverordening in de lidstaten prevaleert boven het (oude of nieuwe) Verdrag van Lugano, althans daar waar de verordening iets anders bepaalt dan het verdrag.

Minder gecompliceerd is het samenloopprobleem als het gaat om de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse alimentatiebeslissingen: doorslaggevend is de herkomst van de uitspraak. Een beslissing inzake kinderalimentatie afkomstig uit Spanje valt onder de verordening, en niet onder de Alimentatie-executieverdragen van 1958 en 1973, omdat de verordening in de betrekkingen tussen lidstaten voorgaat (art. 69 lid 2). Is de beslissing afkomstig uit een niet-lidstaat, dan gaat het jongere verdrag vóór het oudere in de verhouding tussen staten die bij beide verdragen partij zijn.^[16] Om die reden treedt het verdrag van 1973 in de plaats van het verdrag van 1958 als de beslissing afkomstig is uit Noorwegen, Turkije of Zwitserland.^[17] Daarentegen wordt de erkenning van een uitspraak betreffende kinderalimentatie afkomstig uit Liechtenstein, Macao of Suriname nog door het verdrag van 1958 beheerst, omdat die landen^[18] het verdrag van 1973 niet hebben geratificeerd. Omgekeerd: Australië en Oekraïne zijn nooit partij geweest bij het verdrag van 1958, maar zijn dat wel bij het verdrag van 1973; de erkenning van alimentatiebeslissingen uit die landen valt dus uitsluitend onder de werking van laatstgenoemd verdrag. Overigens kan dit alles weer veranderen zodra het Alimentatieverdrag 2007 voor de EU van kracht wordt.^[19] Blijkens art. 48 vervangt dit verdrag de oude Haags alimentatie-executieverdragen in de verhouding tussen staten die bij (een van) deze verdragen partij zijn.

De vraag naar het toepasselijk recht wordt in beginsel beheerst door de verwijzingsregels van het Protocol 2007. Dit volgt in de eerste plaats uit art. 18 van het Protocol, waarin de toepassing van het Kinderalimentatieverdrag van 1956 en het Alimentatieverdrag van 1973 wordt uitgesloten in de verhouding tussen ‘protocolsluitende staten’ die bij (een van) die verdragen partij zijn. In gevallen waarin alleen EU-lidstaten bij de casus betrokken zijn, volgt de voorrang van het Protocol op eerdere alimentatieverdragen ook nog eens uit art. 69 lid 2 van de verordening: ‘tussen de lidstaten’ heeft de verordening — die in art. 15 de door het Protocol gebonden lidstaten verplicht tot toepassing daarvan — voorrang op andere verdragen waarbij de lidstaten partij zijn. Als er bij de casus geen andere lidstaat is betrokken, komen de verwijzingsregels van het Kinderalimentatieverdrag 1956 alleen voor toepassing in aanmerking, als het kind zijn gewone verblijfplaats heeft in Liechtenstein of Macao, de enige landen die wel het verdrag van 1956

en niet het Alimentatieverdrag van 1973 of het Protocol hebben geratificeerd. Dat volgt uit art. 6 van eerstgenoemd verdrag: het formele toepassingsgebied is beperkt tot gevallen waarin het kind verblijft in een verdragsluitende staat.^[20] In alle andere gevallen wordt het samenloopprobleem opgelost door art. 19 Alimentatieverdrag 1973: de toepassing van andere internationale regelingen waarbij de verdragsluitende staten partij zijn of zullen worden, blijft onverlet. Met andere woorden: ook al zou de casus verbindingen vertonen met Japan, Turkije of Zwitserland — staten buiten de EU die partij zijn bij het verdrag van 1973 maar (nog) niet bij het Protocol van 2007 — dan nog krijgt het Protocol de voorrang die art. 15 van de verordening verlangt. Het verdrag van 1973 kan dus voorgoed worden bijgezet in de geschiedenis van het Nederlandse IPR.

3.Bevoegdheid

De vraag of een internationale alimentatiekwestie aan de Nederlandse rechter kan worden voorgelegd, moest tot voor kort beantwoord worden aan de hand van de bevoegdheidsregels van de Brussel I-Verordening, en als de verordening formeel niet van toepassing was, dan vielen we terug op art. 4 lid 3 of art. 3 Rv.^[21] Die tijd is voorbij. De bevoegdheid ter zake van alimentatie valt niet langer onder art. 2, 5, 23 en 24 Brussel I, maar heeft een eigen regeling gekregen in art. 3-14 Alimentatieverordening. Die regeling lijkt overigens sterk op die van Brussel I, zij het met enkele nuances, maar op één punt breekt de nieuwe verordening radicaal met het verleden: de eis dat de verweerder — en bij forumkeuze een van beide partijen — woonplaats heeft in een lidstaat, wordt niet meer gesteld. Het formele toepassingsgebied van de nieuwe bevoegdheidsregels is dus universeel.

Art. 3 onder a verwijst naar het gerecht van de plaats waar de verweerder zijn gewone verblijfplaats heeft, waarmee de bepaling — anders dan art. 2 Brussel I — tevens de relatieve competentie afbakent. Gebleven is het *forum actoris* ten behoeve van de alimentatiebehoefte (art. 3 onder b; vgl. art. 5 onder 2 Brussel I) en de accessoire bevoegdheid van de echtscheidingsrechter (art. 3 onder c; vgl. art. 5 onder 2 laatste zin Brussel I). Daaraan is toegevoegd de accessoire bevoegdheid van de rechter die over een kwestie van ouderlijke verantwoordelijkheid moet oordelen: komt hem daartoe rechtsmacht toe, dan mag hij ook over een nevenverzoek betreffende de alimentatie beslissen (art. 3 onder d).

De mogelijkheid van forumkeuze (volop mogelijk onder art. 23 Brussel I) is in de Alimentatieverordening (art. 4) sterk beperkt. In de eerste plaats mag slechts uit een beperkt aantal fora worden gekozen: de rechter van de lidstaat waar een der partijen haar gewone verblijfplaats heeft of waarvan een van hen de nationaliteit bezit, of — in geval van partneralimentatie — de bevoegde echtscheidingsrechter of de rechter van de lidstaat waar de echtgenoten laatstelijk gedurende ten minste één jaar hun gemeenschappelijke gewone verblijfplaats hebben gehad. De peildatum is het moment van de forumkeuze of het tijdstip waarop de zaak aanhangig wordt gemaakt. Nederland heeft zich steeds verzet tegen de aanvaarding van eerstgenoemd tijdstip, omdat een forumkeuze die gemaakt wordt voordat er überhaupt sprake is van een echtscheiding (bijvoorbeeld in huwelijksvoorwaarden), partijen dwingt de zaak voor te leggen aan de gekozen rechter, óók als zij intussen geen enkele band meer hebben met de forumstaat.^[22] Bovendien zal het na verloop van vele jaren lastig zijn om aan te tonen dat er destijds sprake was van een wilsgebrek of een andere grond waarop de geldigheid van de forumkeuze kan worden aangetast.^[23]

In het verlengde van de forumkeuze ligt de stilzwijgende aanvaarding van rechtsmacht, geregeld in art. 5. Dit voorschrift is letterlijk gekopieerd van art. 23 Brussel I, uiteraard met weglating van het voorbehoud met betrekking tot de exclusieve bevoegdheidsregels van art. 22. Omdat art. 3 voor wat betreft een nevenverzoek ter zake van alimentatie een accessoire bevoegdheid toekent aan de echtscheidingsrechter c.q. de rechter die oordeelt over een kwestie van ouderlijke verantwoordelijkheid, zal art. 5 alleen betekenis kunnen hebben in zelfstandige alimentatieprocedures. Maar ook dan zal deze bepaling wel niet vaak worden toegepast. De alimentatiebehoefte zal doorgaans in eigen land procederen (art. 3 onder b) of eventueel in het land van de debiteur (art. 3 onder a). De alimentatieplichtige die een wijziging van de hem opgelegde alimentatie verlangt, zal daarvoor in de meeste gevallen moeten aankloppen bij de rechter die de oorspronkelijke beslissing heeft gegeven, mits de crediteur nog in dezelfde lidstaat woont en er geen forumkeuze is gedaan (art. 8). Doet hij dat niet — hij vraagt een wijziging in de lidstaat waar hijzelf woont, bijvoorbeeld^[24] — dan zal het aangezochte gerecht zich onbevoegd moeten verklaren, tenzij de crediteur verschijnt zonder de exceptie van onbevoegdheid

op te werpen (art. 8 lid 2 onder b) en dan is art. 5 toepasselijk.

De bevoegdheidsregeling wordt gecomplementeerd door een tweetal regels voor gevallen waarin geen enkel gerecht op grond van de tot nu toe genoemde bepalingen (en die van het Verdrag van Lugano) bevoegd is. De belangrijkste daarvan is art. 6, dat in deze situatie bevoegdheid toekent aan de gerechten van de lidstaat waarvan beide partijen de nationaliteit bezitten. Gelet op de prejudiciële beslissing in het arrest *Hadadi/Mesko*^[25] zal ook hie een *nominale* gemeenschappelijke nationaliteit voldoende zijn. Art. 7, ten slotte, voorziet in een *forum necessitatis*, een nouveauté in het Europese bevoegdheidsrecht.

Ondanks herhaald aandringen van sommige lidstaten, waaronder Nederland, heeft de Europese wetgever het niet nodig gevonden een antwoord te geven op de vraag wat er moet gebeuren in gevallen waarin een alimentatiekwestie is voorgelegd aan de rechter van een lidstaat en tevens aan de rechter van een staat buiten de EU. De litispendingregel van art. 12 heeft alleen het oog op verzoeken die in verschillende *lidstaten* aanhangig zijn. Dat was onder Brussel I ook al het geval, maar in gevallen waarin de verweerder buiten de EU gevestigd was en de casus dus buiten het formeel toepassingsgebied van die verordening viel, kon het litispendingprobleem worden opgelost aan de hand van art. 12 Rv. Het is de vraag of we na de inwerkingtreding van de Alimentatieverordening op dit punt nog mogen terugvallen op ons nationale recht.^[26] Een soortgelijk probleem doet zich voor als partijen een forumkeuze hebben gedaan voor een gerecht buiten de EU en een van hen desondanks een procedure begint in een lidstaat, maar ook daarvoor geeft de verordening geen oplossing.

4. Toepasselijk recht

De lidstaten die door het Haags Protocol van 2007 gebonden zijn — en dat zijn blijkens een door de EU afgelegde verklaring^[27] alle lidstaten behalve Denemarken en het Verenigd Koninkrijk — zijn op grond van art. 15 van de verordening verplicht de verwijzingsregels van dit verdrag toe te passen. Zoals gezegd^[28], treedt het Protocol in de plaats van het Haags Alimentatieverdrag 1973, zelfs in de verhouding met verdragsluitende staten die het Protocol (nog) niet hebben geratificeerd. Net als het verdrag van 1973 heeft het Protocol een universeel formeel toepassingsgebied (art. 2): de Nederlandse rechter is verplicht de regels van het Protocol toe te passen, ook als zij verwijzen naar het recht van een land dat daarbij geen partij is.

Uitgangspunt van het Protocol is de toepasselijkheid van het recht van de staat waar de crediteur zijn gewone verblijfplaats heeft (art. 3). Dit geldt voor alle vormen van alimentatie, inclusief de alimentatie tussen ex-echtgenoten. De omstreden verwijzingsregel van art. 8 van het verdrag van 1973, die de partneralimentatie koppelde aan het echtscheidingsstatuut, is in het Protocol niet overgenomen. Wel geldt daarvoor een 'bijzondere regel' (art. 5), die de mogelijkheid biedt dat een (ex-)echtgenoot^[29] zich beroept op de toepasselijkheid van het recht van een andere staat — met name de staat van de laatste gemeenschappelijke gewone verblijfplaats van de echtgenoten — als het huwelijk daarmee nauwer verbonden is dan met het recht van de staat waar de crediteur woont. Deze bepaling is opgenomen op aandringen van de Scandinavische staten, waar men ervan uitgaat dat beide echtgenoten na een echtscheiding in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien en dat partneralimentatie dus alleen in uitzonderingsgevallen, en dan hooguit voor een korte periode, noodzakelijk is. Art. 5 moet ervoor zorgen dat de verhuizing van de crediteur naar een ander land hem of haar geen 'bonus' oplevert die tijdens het huwelijk door geen van beide echtgenoten werd voorzien.^[30] Helaas wordt met dit compromis ook de weg vrijgemaakt voor een onvermijdelijk debat over de vraag met welk land het huwelijk van partijen nu eigenlijk het nauwst verbonden was. Voor andere vormen van alimentatie — met name kinderalimentatie en alimentatieverplichtingen van kinderen jegens hun ouders — maakt art. 4 een aantal uitzonderingen op de hoofdregel van art. 3.

Twee daarvan leiden tot toepassing van de *lex fori*, de derde tot toepassing van het gemeenschappelijke nationale recht. De *lex fori* is van toepassing a. als het door art. 3 aangewezen recht de crediteur geen alimentatie oplevert^[31] of b. als de crediteur procedeert in het woonland van de debiteur. In het laatste geval biedt het recht van de gewone verblijfplaats van de crediteur een herkansing als de *lex fori* de debiteur geen alimentatieplicht oplegt. Een volgende herkansing is voorzien in art. 4 lid 4, dat verwijst naar het gemeenschappelijke nationale recht^[32] van debiteur en crediteur voor het geval dat noch de *lex fori* (lid 2 of 3), noch het recht van de gewone verblijfplaats van de crediteur (art. 3) een recht op onderhoud erkent. Deze op het begunstigingsbeginsel gebaseerde herkansingen kwamen ook al voor in het verdrag van 1973, zij het dat de *lex fori* daarin pas in laatste instantie aan bod kwam.

Evenmin nieuw is de mogelijkheid dat de verweerder zich kan beroepen op het feit dat hij noch volgens het recht van zijn gewone verblijfplaats, noch volgens het recht van de gemeenschappelijke nationaliteit (indien aanwezig)^[33] een alimentatieplicht heeft jegens de verzoeker (art. 6). Dit argument kan echter alleen worden aangevoerd als het gaat om alimentatieverplichtingen jegens andere familieleden dan eigen kinderen of de (ex-)echtgenoot. In dit opzicht gaat het Protocol verder dan het verdrag van 1973 (art. 7), dat een dergelijk verweer alleen toestond in geval van “onderhoudsverplichtingen tussen personen die elkaar in de zijlinie bestaan en tussen aanverwanten” en dus niet in geval van alimentatie ten behoeve van bloedverwanten in de opgaande lijn, zoals ouders en grootouders.^[34]

De artikelen 7 en 8, ten slotte, bieden partijen een beperkte mogelijkheid om het toepasselijk recht zelf aan te wijzen. In de eerste plaats staat het hun te allen tijde vrij de *lex fori* te kiezen voor een ‘specifieke procedure in een bepaald staat’, dat wil zeggen een gerechtelijke procedure die op korte termijn bij een bepaald forum aanhangig gemaakt zal worden of al aanhangig is. Het nationale procesrecht bepaalt tot welk moment een rechtskeuze ten processe kan worden gedaan. De rechtskeuzemogelijkheden van art. 8 zijn in zoverre ruimer, dat de keuze al op een veel vroeger tijdstip kan worden gemaakt en dat er uit verscheidene rechtsstelsels kan worden gekozen. Daar staat tegenover de art. 8 — in tegenstelling tot art. 7 — geen rechtskeuze toestaat ter zake van kinderalimentatie. Behalve het recht van de nationaliteit of gewone verblijfplaats van een der partijen ten tijde van de aanwijzing kunnen partijen ook opteren voor het recht dat hun huwelijksvermogensregime beheerst of het recht dat op de echtscheiding van toepassing is.^[35] In art. 8, lid 4 en 5, wordt het effect van de rechtskeuze op twee manieren beperkt, beide ter bescherming van partijen tegen zichzelf. In de eerste plaats blijft de vraag of de crediteur kan afzien van levensonderhoud, onderworpen aan het recht van zijn/haar gewone verblijfplaats ten tijde van de rechtskeuze (lid 4). Een beding waarin de crediteur uitdrukkelijk afstand doet van eventuele alimentatieaanspraken, is dus niet bindend als het recht van zijn/haar woonplaats niet in de mogelijkheid van afstand voorziet, óók niet als partijen kiezen voor een recht waarin zulks wel mogelijk is. De andere beperking (lid 5) gaat nog een stuk verder: het gekozen recht kan in zijn geheel opzij gezet worden als de toepassing daarvan zou leiden “tot voor een van de partijen kennelijk onbillijke of onredelijke gevolgen”. Hiermee wordt de partijautonomie op het terrein van de (volwassenen)alimentatie totaal op losse schroeven gezet. Weliswaar wordt het effect van deze bepaling enigszins gemitigeerd door een voorbehoud voor gevallen waarin partijen “ten volle kennis en besef [hadden] van de gevolgen van hun keuze”, maar er is niet veel fantasie voor nodig om te bedenken dat advocaten gretig gebruik zullen maken van de in lid 5 geboden mogelijkheid om een rechtskeuze te attaqueren als het objectief toepasselijke recht voor hun cliënt voordeliger uitpakt.

5. Erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse alimentatiebeslissingen

Buitenlandse alimentatiebeslissingen vallen onder het formeel toepassingsgebied van de Alimentatieverordening als zij afkomstig zijn uit een EU-lidstaat, inclusief Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk. De erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen uit andere landen moeten beoordeeld worden naar de regels van executieverdragen waarbij de betrokken staat en Nederland partij zijn.^[36] Wegens ruimtegebrek moet ik mij hier beperken tot de regeling van de verordening. Daarin wordt een onderscheid gemaakt tussen lidstaten die al dan niet gebonden zijn door het Haags Protocol 2007. Voor beide categorieën geldt dat alimentatiebeslissingen uit andere lidstaten zonder vorm van proces worden erkend (art. 17 lid 1 en 23 lid 1). Dat is niets nieuws: ook onder Brussel I was dat al zo. Wel nieuw is de afschaffing van het exequatur in de verhouding tussen lidstaten behorend tot eerstgenoemde categorie (art. 17 lid 2), dat wil zeggen alle lidstaten behalve Denemarken en het Verenigd Koninkrijk, waar de verordening wel, maar het Protocol niet geldt. Alimentatiebeslissingen van de Deense of Britse rechter kunnen in andere lidstaten alleen ten uitvoer gelegd worden als daartoe een exequatur is verleend op de voet van art. 26 Alimentatieverordening. Tegen de (automatische) verlening daarvan kan een rechtsmiddel worden ingesteld (art. 32), waarbij de weigeringsgronden van art. 24 kunnen worden ingeroepen. Die zijn letterlijk overgenomen uit art. 34 Brussel I: openbare orde, tijdige en regelmatige oproeping van de niet verschenen verweerder, en onverenigbaarheid van beslissingen.

Uitspraken die afkomstig zijn uit een lidstaat die wél gebonden is aan het Protocol kunnen in andere lidstaten zonder exequatur ten uitvoer worden gelegd. In Nederland^[37] hoeft er dan geen rechter meer aan te pas te komen. Degene tegen wie de tenuitvoerlegging gericht is, kan zich nog maar op twee manieren daartegen verzetten. Art. 19

biedt de verweerder die in de oorspronkelijke procedure buiten zijn schuld geen verweer heeft kunnen voeren (ook niet in een verzetprocedure of hoger beroep), de mogelijkheid de rechter die de beschikking gegeven heeft om een heroverweging van zijn beslissing te vragen. Daarnaast kan de onderhoudsplichtige zich in een executiegeschil beroepen op de in het land van tenuitvoerlegging gangbare weigeringsgronden (art. 21 lid 1), eventueel uitgebreid met de weigeringsgrond dat het recht op tenuitvoerlegging intussen is verjaard of dat de te executeren beslissing onverenigbaar is met een (erkenbare) rechterlijke uitspraak afkomstig uit het land van de tenuitvoerlegging of een derde land.

6. Besluit

Met de invoering van de Alimentatieverordening en de ratificatie van het Haags Alimentatieprotocol 2007 heeft de EU wederom een belangrijke stap gezet op weg naar een geharmoniseerd (of beter: geünificeerd) Europees IPR. Dat betekent niet dat de rechtspraktijk het makkelijker krijgt. De bevoegdheidsregels van de verordening en de verwijzingsregels van het Protocol zijn ingewikkelder dan die van de EEX-Verordening, respectievelijk het Haags Alimentatieverdrag 1973, waarmee we tot dusver moesten werken. Ook het samenloopprobleem is er met de komst van twee nieuwe alimentatieregelingen^[38] niet eenvoudiger op geworden. Daar staat tegenover dat het Protocol een aantal vernieuwingen brengt waarvoor in Nederland al langer gepleit werd — aanvaarding van de partijautonomie, afschaffing van de koppeling tussen alimentatie- en echtscheidingsstatuut — en dat de verordening de tenuitvoerlegging van alimentatiebeslissingen aanzienlijk vergemakkelijkt in de verhouding tussen lidstaten die door het Protocol gebonden zijn. Al met al mag gesproken worden van een positief resultaat, niet in het minst omdat de Europese wetgever voor het eerst een serieuze poging heeft gedaan aansluiting te zoeken bij de activiteiten van de Haagse Conferentie. Ik heb ooit — zonder succes — gepleit voor de integratie van een Haags verdrag in een Europese IPR-verordening, al wist ik toen nog niet precies hoe dat zou moeten.^[39] Gelet op de verschillende verwijzingen naar het Haags Protocol 2007, komt de Alimentatieverordening een eind in die richting. Het kan dus toch!

Voetnoten

Voetnoten

- [1] Prof. mr. Th.M. de Boer is lid van de Staatscommissie voor het Internationaal Privaatrecht en sinds zijn emeritaat in 2008 'Distinguished Professor' internationaal privaatrecht en rechtsvergelijking, Universiteit van Amsterdam.
- [2] Verordening (EG) nr. 4/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijk recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, en de samenwerking op het gebied van onderhoudsverplichtingen, *PbEUL* 7/1 van 10 januari 2009, hierna te noemen de 'Alimentatieverordening'. Zie: D. van Iterson, 'IPR-aspecten van de nieuwe mondiale en Europese regelgeving op het gebied van alimentatie', *FJR* 2009/94, p. 246-252; P. Vlas, 'Alimentatie uit Brussel met een Haags randje', *WPNR* 2009/6794, p. 293-295.
- [3] Verordening 346/2000 (insolventie); Verordening 44/2001 (Brussel I); Verordening 1206/2001 (bewijs); Verordening 2201/2003 (Brussel II-bis); Verordening 805/2004 (EET); Verordening 1896/2006 (Europees betalingsbevel); Verordening 861/2007 (geringe geldvorderingen); Verordening 864/2007 (Rome II); Verordening 1393/2007 (betekening); Verordening 593/2008 (Rome I); Verordening 4/2009 (alimentatie); Verordening 1259/2010 (Rome III). Laatstgenoemde verordening berust op de in art. 20 EU-Verdrag en art. 326 e.v. EU-Werkingsverdrag bedoelde 'nauwere samenwerking', in casu op het terrein van het conflictenrecht ter zake van huwelijksontbinding, waaraan Nederland niet deelneemt. Overigens zou betoog kunnen worden dat de verordening betreffende het Europese betalingsbevel en die betreffende geringe geldvorderingen meer op het terrein van het eenvormig (proces)recht liggen dan op het gebied van het IPR.
- [4] Voorstel voor een verordening van de Raad betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen en authentieke akten op het gebied van erfopvolging en betreffende de instelling van een Europese erfrechtverklaring: COM(2009)154; Voorstel voor een

- verordening van de Raad betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van huwelijksvermogensstelsels: COM(2011)126; Voorstel voor een verordening van de Raad betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van de vermogensrechtelijke gevolgen van geregistreerde partnerschappen: COM(2011)127.
- [5] Verdrag inzake de internationale inning van levensonderhoud voor kinderen en andere familieleden, 's-Gravenhage 23 november 2007; Protocol inzake het recht dat van toepassing is op onderhoudsverplichtingen, 's-Gravenhage 23 november 2007. De tekst van de beide verdragen is te vinden op de website van de Haags Conferentie voor Internationaal Privaatrecht: www.hcch.net. Zie ook: D. van Iterson, 'IPR-aspecten van de nieuwe mondiale en Europese regelgeving op het gebied van alimentatie', *FJ* 2009/94, p. 246-252.
- [6] Het Statuut van de Haagse Conferentie voorziet sinds 2007 in de mogelijkheid dat een 'regionale organisatie voor economische integratie', zoals de EU, als lid wordt toegelaten en namens de lidstaten van die organisatie een verdrag ratificeert. De EU heeft van die mogelijkheid gebruik gemaakt. Het Protocol 2007 werd goedgekeurd bij besluit d.d. 30 november 2009, *PbEU* 16 december 2009, L 331/17, dat op 8 april 2010 werd uitgevoerd door neerlegging van de akte van ratificatie bij het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken (depositaris van de verdragen van de Haagse Conferentie). Uit deze akte blijkt dat het Protocol niet zal gelden voor Denemarken en het Verenigd Koninkrijk. Hoewel het Protocol pas in werking treedt nadat er tenminste twee akten van goedkeuring, bekrachtiging of toetreding zijn gedeponereerd (art. 25), heeft de EU de regels van het Protocol voor de betrokken lidstaten 'voorlopig' verbindend verklaard, en wel vanaf 18 juni 2011, de datum waarop de Alimentatieverordening van toepassing werd. Bij besluit van de Raad d.d. 9 juni 2011, *PbEU* 22 juli 2011, L 192/39, werd het Alimentatieverdrag 2007 goedgekeurd voor alle lidstaten behalve Denemarken. Voor de inwerkingtreding van het verdrag zijn twee akten van goedkeuring vereist (art. 60). De eerste daarvan is inmiddels gedeponereerd door Noorwegen. Het wachten is dus nog slechts op het depot van de goedkeuringsakte van de EU.
- [7] De Uitvoeringswet internationale inning levensonderhoud (*Stb.* 2011, 406; 461) trad op 26 oktober 2011 in werking. Hierin wordt het LBIO aangewezen als centrale autoriteit in de zin van art. 4 Haags Alimentatieverdrag 2007 en art. 49 Alimentatieverordening. De wet geeft voorts uitvoering aan verdrag en verordening ter zake van de erkenning en tenuitvoerlegging. Art. 10:90 en 10:116 BW (toepasselijk recht op alimentatieverplichtingen van geregistreerde partners, respectievelijk op alimentatieverplichtingen in het algemeen) worden gewijzigd in die zin dat naast de Alimentatieverdragen van 1956 (art. 116) en 1973 (art. 90 en art. 116) nu ook het Haags Protocol van 2007 als rechtsbron wordt genoemd. Wat mij betreft hadden de verwijzingen naar het verdrag van 1973 beter geschrapt kunnen worden: zie mijn opmerkingen over de samenloop tussen dit verdrag en het Protocol aan het slot van § 2. Het verdrag heeft hooguit nog betekenis voor procedures die vóór 18 juni 2011 zijn ingesteld.
- [8] Over dit onderwerp, zie: Ian Curry-Sumner, 'Administrative co-operation and free legal aid in international child maintenance: What is the added value of the European Maintenance Regulation?', *NIPR* 2010, p. 611-621.
- [9] Verdrag van Lugano 1988, intussen vervangen door het Verdrag van Lugano 2007, in werking in de EU-lidstaten sinds 1 januari 2010. Het EEX-Verdrag laat ik hier buiten beschouwing.
- [10] Haags Kinderalimentatieverdrag 1956; Haags Alimentatieverdrag 1973.
- [11] Haags Kinderalimentatie-executieverdrag 1958; Haags Alimentatie-executieverdrag 1973; Nederlands-Amerikaans verdrag inzake de geldendmaking van verplichtingen tot levensonderhoud 2001 (dat overigens geen eigen regels kent voor de erkenning en tenuitvoerlegging, maar daarvoor in art. VII verwijst naar het Haags Alimentatie-executieverdrag 1973, respectievelijk de Amerikaanse Uniform Interstate Family Support Act). Andere bilaterale executieverdragen tel ik hier niet mee omdat zij door de werking van verschillende samenloopregels voor het onderwerp alimentatie geen praktische betekenis hebben.
- [12] Nederlands-Amerikaans verdrag inzake de geldendmaking van verplichtingen tot levensonderhoud 2001; VN-Verdrag inzake het verhaal in het buitenland van uitkeringen tot onderhoud 1956.
- [13] Verordening 44/2001 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van

beslissingen in burgerlijke en handelszaken ('Brussel I' of 'EEX'). Voor de volledigheid noem ik hier ook Verordening nr. 805/2004 tot invoering van een Europese executoriale titel voor niet betwiste schuldvorderingen ('EET'), die mede betrekking heeft op alimentatiebeslissingen.

- [14] Hetzelfde geldt voor het Verdrag van Lugano.
- [15] De verordening is verbindend voor *alle* EU-lidstaten, geen enkele uitgezonderd. Ierland gaf al in een vroeg stadium te kennen dat het wenste mee te werken aan de totstandkoming van de verordening. Het Verenigd Koninkrijk nam geen deel aan de onderhandelingen, maar deelde de Commissie op 15 januari 2009 mee dat het toch gebruik wenste te maken van zijn recht 'to opt in' (*PbEU* 12 juni 2009, L 149/73). Op dat moment stond vast dat de verordening voor de aanwijzing van het toepasselijk recht geen eigen regels bevat maar verwijst naar het Haags Protocol 2007, dat niet bindend is voor het Verenigd Koninkrijk. Het Statuut van de Haagse Conferentie voorziet sinds 2007 in de mogelijkheid dat een 'regionale organisatie voor economische integratie', zoals de EU, als lid wordt toegelaten en namens de lidstaten van die organisatie een verdrag ratificeert. De EU heeft van die mogelijkheid gebruik gemaakt. Het Protocol 2007 werd goedgekeurd bij besluit d.d. 30 november 2009, *PbEU* 16 december 2009, L331/17, dat op 8 april 2010 werd uitgevoerd door neerlegging van de akte van ratificatie bij het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken (depositaris van de verdragen van de Haagse Conferentie). Uit deze akte blijkt dat het Protocol niet zal gelden voor Denemarken en het Verenigd Koninkrijk. Hoewel het Protocol pas in werking treedt nadat er tenminste twee akten van goedkeuring, bekrachtiging of toetreding zijn gedeponereerd (art. 25), heeft de EU de regels van het Protocol voor de betrokken lidstaten 'voorlopig' verbindend verklaard, en wel vanaf 18 juni 2011, de datum waarop de Alimentatieverordening van toepassing werd. Bij besluit van de Raad d.d. 9 juni 2011, *PbEU* 22 juli 2011, L 192/39, werd het Alimentatieverdrag 2007 goedgekeurd voor alle lidstaten behalve Denemarken. Voor de inwerkingtreding van het verdrag zijn twee akten van goedkeuring vereist (art. 60). De eerste daarvan is inmiddels gedeponereerd door Noorwegen. Het wachten is dus nog slechts op het depot van de goedkeuringsakte van de EU. Op grond van een overeenkomst tussen de EU en Denemarken (*PbEU* 16 november 2005, L 299/62) geldt de Brussel I-Verordening ook in die lidstaat. Met inachtneming van art. 3 lid 2 van deze overeenkomst heeft Denemarken inmiddels aan de Commissie meegedeeld (*PbEU* 12 juni 2009, L 149/80) dat het de bepalingen van de Alimentatieverordening zal toepassen voor zover die een wijziging van de Brussel I-verordening meebrengen. Dit impliceert dat Denemarken zich gebonden acht aan de nieuwe verordening, voor zover deze betrekking heeft op bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging, en toegang tot de rechter. Uitgesloten is (met name) de toepassing van hoofdstuk III (toepasselijk recht) en hoofdstuk VI (samenwerking tussen Centrale Autoriteiten)
- [16] Vgl. art. 30 lid 4 Weens Verdragenverdrag 1969, waarin het beginsel 'lex posterior derogat legi priori' is neergelegd.
- [17] Alimentatiebeslissingen uit Noorwegen of Zwitserland vallen ook onder de werking van het Verdrag van Lugano. In de praktijk zal het weinig uitmaken welke regeling voorgaat, maar het verdrag van 1973 bepaalt uitdrukkelijk (art. 23) dat het ter wille van de *favor executionis* terugtreedt voor andere executieverdragen of zelfs het commune IPR van de aangezochte staat.
- [18] Macao was tot 1999 een kolonie van Portugal en sindsdien een 'speciale bestuurlijke regio' van de Volksrepubliek China. Bij de overdracht van de soevereiniteit over dit gebied verklaarde China dat het Haags Kinderalimentatieverdrag 1956 en het Haags Kinderalimentatie-executieverdrag 1958 voor Macao zouden blijven gelden. Merkwaardig genoeg werd een dergelijke verklaring niet afgelegd met betrekking tot de verdragen van 1973, hoewel Portugal ook die verdragen (al in 1977) had geratificeerd.
- [19] Het Statuut van de Haagse Conferentie voorziet sinds 2007 in de mogelijkheid dat een 'regionale organisatie voor economische integratie', zoals de EU, als lid wordt toegelaten en namens de lidstaten van die organisatie een verdrag ratificeert. De EU heeft van die mogelijkheid gebruik gemaakt. Het Protocol 2007 werd goedgekeurd bij besluit d.d. 30 november 2009, *PbEU* 16 december 2009, L 331/17, dat op 8 april 2010 werd uitgevoerd door neerlegging van de akte van ratificatie bij het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken (depositaris van de verdragen van de Haagse Conferentie). Uit deze akte blijkt dat het Protocol niet zal gelden voor Denemarken en het Verenigd Koninkrijk. Hoewel het Protocol pas in werking treedt nadat er tenminste twee akten van goedkeuring, bekrachtiging of toetreding zijn

gedeponeerd (art. 25), heeft de EU de regels van het Protocol voor de betrokken lidstaten 'voorlopig' verbindend verklaard, en wel vanaf 18 juni 2011, de datum waarop de Alimentatieverordening van toepassing werd. Bij besluit van de Raad d.d. 9 juni 2011, *PbEU* 22 juli 2011, L 192/39, werd het Alimentatieverdrag 2007 goedgekeurd voor alle lidstaten behalve Denemarken. Voor de inwerkingtreding van het verdrag zijn twee akten van goedkeuring vereist (art. 60). De eerste daarvan is inmiddels gedeponeerd door Noorwegen. Het wachten is dus nog slechts op het depot van de goedkeuringsakte van de EU. Vanaf dat moment zal de erkenning en tenuitvoerlegging van alimentatiebeslissingen tussen Noorwegen en de EU-lidstaten niet langer worden bestreken door het Verdrag van Lugano, maar door het Alimentatieverdrag 2007, dat Noorwegen als eerste staat op 6 april 2011 heeft geratificeerd.

- [20] In zijn *Explanatory Report*, te vinden op de website van de Haags Conferentie (www.hcch.net), nr. 196, suggereert Andrea Bonomi dat ook in deze situatie het verdrag van 1956 niet hoeft te worden toegepast, omdat onduidelijk is naar welk criterium bepaald moet worden wanneer er sprake is van een situatie 'between Contracting States' en wanneer niet: "In view of this ambiguity, the objective of Article 18 [de 'lex posterior'-samenloopregel van het Protocol, dB] might be used as inspiration to favour application of the Protocol", ook in gevallen waarin een van de betrokken staten wel partij is bij het verdrag van 1956 maar niet bij het Protocol. Deze opvatting impliceert dat de jongere regeling *altijd* voor de oudere gaat, en dat lijkt mij in strijd met het bepaalde in art. 30 lid 4 Weens Verdragenverdrag en dus met het volkenrecht. Bovendien verliest de beperkende voorwaarde 'tussen verdragsluitende staten' of 'tussen lidstaten' die in veel samenloopregels is opgenomen, in Bonomi's lezing iedere betekenis.
- [21] Het Verdrag van Lugano was (en is volgens mij nog steeds) formeel van toepassing als de verweerder in IJsland, Noorwegen of Zwitserland woont of als partijen een forumkeuze hebben gedaan voor de rechter van een van die landen; vgl. art. 64 Verdrag van Lugano jo. art. 69 lid 2 Alimentatieverordening. Zie echter mijn opmerkingen in de vorige paragraaf over de samenloop tussen de verordening en het verdrag op het stuk van bevoegdheid.
- [22] Dit zou anders zijn als partijen het eens kunnen worden over een herziening van het forumkeuzebeding.
- [23] De suggestie dat (voormalige) echtgenoten alleen de in art. 4 lid 1 onder c genoemde fora kunnen kiezen (en niet die van art. 4 lid 1 onder a en b) een interpretatie die mij werd voorgelegd toen ik in september 2011 mijn eerste cursus over de verordening gaf lijkt mij pertinent onjuist. Art. 4 lid 1 onder c vormt een uitbreiding en geen beperking van de keuzemogelijkheden voor (ex-)echtgenoten. Als dit niet zo was, zou een forumkeuze in huwelijkse voorwaarden niet eens mogelijk zijn.
- [24] Volgens mij hebben de opstellers van de verordening niet erg goed nagedacht over de zin van art. 8 (dat een kopie is van art. 18 Haags Alimentatieverdrag 2007) in het kader van de in art. 3-14 neergelegde bevoegdheidsregeling. Op grond van art. 3 is de rechter van het woonland van de *alimentatieplichtige* sowieso niet bevoegd om van een wijzigingsverzoek kennis te nemen. Art. 8 heeft dan hooguit betekenis in de zeldzame gevallen waarin bevoegdheid ontleend kan worden aan art. 6 (*forum patriae communis*, aangenomen dat de crediteur niet in een lidstaat of een Lugano-land woont) of eventueel aan art. 3 onder c of d (accessoire bevoegdheid in het kader van een echtscheiding of een procedure betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid), maar in die gevallen zal er doorgaans nog geen alimentatieverplichting bestaan, dus is er ook geen aanleiding om in die procedures een wijzigingsverzoek in te dienen. Anders dan art. 8 heeft art. 18 Alimentatieverdrag 2007 geen zelfstandige betekenis als (beperkende) bevoegdheidsregel. Het verdrag bevat immers geen regeling van de internationale bevoegdheid. Het artikel is in het verdrag opgenomen als basis voor de weigeringsgrond van art. 22 onder f (een beslissing die in strijd met art. 18 gegeven is, kan niet worden erkend). In de verordening daarentegen, is schending van bevoegdheidsregels geen weigeringsgrond. De beslissing van een rechter die zich in strijd met art. 8 bevoegd heeft verklaard, zal dus in alle andere lidstaten moeten worden erkend.
- [25] HvJ EU 16 juli 2009, zaak C-168/09, *NJ* 2011/347, m.nt. Th.M. de Boer, dat de uitleg van art. 3 lid 11 onder Brussel II-bis betreft. Er is geen reden om aan te nemen dat het begrip 'gemeenschappelijke nationaliteit' in art. 6 Alimentatieverordening anders uitgelegd moet worden.
- [26] Ik zou menen dat we daaraan niet ontkomen. Een *analoge* toepassing van art. 12 van de verordening zou er immers toe kunnen leiden dat de Nederlandse rechter de zaak dient aan te houden, ook al staat van tevoren vast dat de beslissing van het eerst aangezochte gerecht niet vatbaar is voor erkenning en tenuitvoerlegging.

in Nederland. Als we daarentegen vasthouden aan de *letterlijke* tekst van art. 12 en een beroep op litispentie dus steeds moeten afwijzen als niet voldaan is aan de voorwaarde dat de zaak aanhangig is in verschillende *lidstaten*, lopen we de kans a. dat onze beslissing niet zal worden erkend in de staat waar de zaak het eerst aanhangig is gemaakt (vgl. art. 5 onder 3 Alimentatie-executieverdrag 1973 of art. 22 onder c Alimentatieverdrag 2007) en b. dat wij van onze kant de beslissing van de eerst geadieerde rechter niet hoeven te erkennen als er sprake is van onverenigbare beslissingen (art. 5 onder 4 resp. art. 22 onder d). De werking van de executieverdragen wordt dus geheel teniet gedaan als men in dit soort gevallen een beroep op litispentie uitsluit. De lacune die de vordering op dit punt laat ontstaan, zal dan ook op de een of andere manier moeten worden opgevuld, en ik denk dat we dat in Nederland het beste kunnen doen met behulp van art. 12 Rv.

- [27] Het Statuut van de Haagse Conferentie voorziet sinds 2007 in de mogelijkheid dat een 'regionale organisatie voor economische integratie', zoals de EU, als lid wordt toegelaten en namens de lidstaten van die organisatie een verdrag ratificeert. De EU heeft van die mogelijkheid gebruik gemaakt. Het Protocol 2007 werd goedgekeurd bij besluit d.d. 30 november 2009, *PbEU* 16 december 2009, L 331/17, dat op 8 april 2010 werd uitgevoerd door neerlegging van de akte van ratificatie bij het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken (depositaris van de verdragen van de Haagse Conferentie). Uit deze akte blijkt dat het Protocol niet zal gelden voor Denemarken en het Verenigd Koninkrijk. Hoewel het Protocol pas in werking treedt nadat er tenminste twee akten van goedkeuring, bekrachtiging of toetreding zijn gedeponneerd (art. 25), heeft de EU de regels van het Protocol voor de betrokken lidstaten 'voorlopig' verbindend verklaard, en wel vanaf 18 juni 2011, de datum waarop de Alimentatieverordening van toepassing werd. Bij besluit van de Raad d.d. 9 juni 2011, *PbEU* 22 juli 2011, L 192/39, werd het Alimentatieverdrag 2007 goedgekeurd voor alle lidstaten behalve Denemarken. Voor de inwerkingtreding van het verdrag zijn twee akten van goedkeuring vereist (art. 60). De eerste daarvan is inmiddels gedeponneerd door Noorwegen. Het wachten is dus nog slechts op het depot van de goedkeuringsakte van de EU.
- [28] *Supra*, § 2, laatste alinea.
- [29] Anders dan art. 8 Haags Alimentatieverdrag 1973, betreft art. 5 ook de partneralimentatie staande huwelijk. In staten die huwelijken tussen personen van hetzelfde geslacht of het geregistreerd partnerschap erkennen is de regel eveneens van toepassing. Vgl. Andrea Bonomi, *Explanatory Report*, nr. 92-94 en nr. 31 (te vinden op de website van de Haags Conferentie (www.hcch.net)), waarin wordt uitgelegd dat de (voor)vraag naar welk recht moet worden beoordeeld of er sprake is van een familierechtelijke betrekking die aanleiding kan geven tot onderhoudsverplichtingen, niet door het verdrag wordt bestreken. Daarvoor gelden dus de nationale IPR-regels.
- [30] Niettemin kan de alimentatiecrediteur ook van art. 5 *profiteren*, bijvoorbeeld als de echtgenoten hun laatste gemeenschappelijke gewone verblijfplaats hadden in een land met een genereuzer alimentatieklimaat dan dat van het land waarheen de crediteur intussen is verhuisd. Maar in dat geval is er natuurlijk geen sprake van onvoorzienbaarheid.
- [31] Net zomin als art. 5 en 6 van het verdrag van 1973 heeft art. 4 van het Protocol de strekking de crediteur een *beter* recht op levensonderhoud te verschaffen dan waartoe hij of zij op grond van de primair toepasselijke wet gerechtigd zou zijn. Het gaat niet om 'meer of minder alimentatie' maar om 'wel of geen alimentatie'.
- [32] Uit de toelichting op het Protocol van Andrea Bonomi, *Explanatory Report*, nr. 76 (te vinden op de website van de Haags Conferentie (www.hcch.net)), blijkt dat het hier gaat om de *nominale* gemeenschappelijke nationaliteit. In geval van bipatridie mag dus geen effectiviteitstoets worden aangelegd. Hebben partijen meer dan één nationaliteit gemeenschappelijk, dan geeft het nationale recht dat de crediteur een recht op alimentatie verschaft de doorslag. De toelichting geeft geen antwoord op de vraag welk recht voorgaat als *beide* nationale wetten de crediteur een recht op levensonderhoud toekennen. Ik zou geneigd zijn in dat geval toch een effectiviteitstoets te hanteren.
- [33] Ook hier geldt alleen de *nominale* gemeenschappelijke nationaliteit. Hebben partijen meer dan één nationaliteit gemeenschappelijk, dan gaat het verweer alleen op als de crediteur aan *geen van beide* nationale wetten een recht op levensonderhoud kan ontleen: Andrea Bonomi, *Explanatory report*, nr. 106-107 (te vinden op de website van de Haags Conferentie (www.hcch.net)).

- [34] Wel bood het verdrag van 1973 de verdragsluitende staten de mogelijkheid zich voor te behouden het verdrag alleen toe te passen op onderhoudsverplichtingen jegens (ex-)echtgenoten en minderjarigen (art. 13).
- [35] In beide gevallen wordt dit recht primair bepaald door rechtskeuze, subsidiair door de regels betreffende de objectieve verwijzing.
- [36] Met name: het Verdrag van Lugano (Noorwegen, IJsland, Zwitserland); het Haags Alimentatie-executieverdrag 1973 (Australië, Oekraïne, Turkije); het Haags Kinderalimentatie-executieverdrag (Liechtenstein, Macao, Suriname); het Nederlands-Amerikaans executieverdrag (V.S.), en — in de nabije toekomst — het Haags Alimentatieverdrag 2007. Het VN-Verdrag inzake het verhaal in het buitenland van uitkeringen tot onderhoud 1956 is een rechtshulpverdrag en heeft geen betrekking op de erkenning en tenuitvoerlegging als zodanig.
- [37] In andere lidstaten zal vaak nog rechterlijke tussenkomst vereist zijn voor het in gang zetten van de eigenlijk tenuitvoerlegging. In Duitsland, bijvoorbeeld, dient het *Amtsgericht* daartoe een deurwaarder aan te wijzen.
- [38] Na inwerkingtreding van het Haags Alimentatieverdrag 2007 voor de EU zullen er trouwens nog weer nieuwe samenloopproblemen ontstaan als het gaat om erkenning en tenuitvoerlegging, c.q. internationale rechtshulp. Het verdrag geeft daarvoor in art. 48-52 een aantal oplossingen, waaronder de bepaling (art. 52) dat de 'meest doeltreffende regel' voorgaat.
- [39] Th.M. de Boer, 'Jurisdiction and Enforcement in International Family Law: A Labyrinth of European and International Legislation', *Netherlands International Law Review* 2002, p. 307-345. In dat artikel deed ik de suggestie (p. 336 e.v.) de bepalingen van het Kinderbeschermingsverdrag 1996 op de een of andere manier te koppelen aan de Verordening Brussel II-bis, die zich op dat moment nog in de ontwerpfase bevond. Na de toetreding van de EU tot de Haagse Conferentie op 3 april 2007, zijn de technische problemen die ik signaleerde (*ibid.*, noot 57) grotendeels opgelost.